

УДК 332.012.324:330.101.541

DOI: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.25-17>

ВПЛИВ ДЕРЖАВИ НА ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНОГО КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ

ANNOTATION THE IMPACT OF THE STATE ON THE FORMATION OF COMPETITIVE CORPORATE SECTOR IN UKRAINE

Грінка Т.І.

кандидат економічних наук, доцент кафедри
економіки, менеджменту та комерційної діяльності,
Центральноукраїнський національний технічний університет

Hrinka Tetyana

Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the Department Economy,
Management and Business, Docent,
Central Ukrainian National Technical University

У роботі розглянуто питання розвитку конкурентоспроможного корпоративного сектору України й особливості його державного регулювання, проведено аналіз макроекономічних показників, що характеризують розвиток підприємств корпоративного сектору в Україні, визначено базові вектори розвитку корпоративного сектору України в контексті його конкурентоспроможності. За проведеним аналізом визначена трансформація корпоративної системи України, з'ясовано, що ефективність корпоративного сектору набирає обертів, що, безумовно, впливає на збільшення ВВП країни, але, порівнюючи ці показники зі світовими, зазначено про стагнацію і відставання від світової економіки. Встановлені основні закономірності, передумови та взаємодія суспільних змін та змін у корпоративному секторі. Визначено, що одним з напрямів розвитку корпоративного сектору в Україні є приведення національного законодавства до світових (європейських) стандартів щодо захисту підприємств і прав акціонерів; потрібна дієва стратегія розвитку фондового ринку, спрямована на залучення акціонерних товариств до первинного розміщення акцій на внутрішніх і зовнішніх акціонерних майданчиках, дотримання прав міноритарних акціонерів; активізація інвестиційних процесів у корпоративний сектор.

Ключові слова: корпоративний сектор, державне регулювання, економіка України, конкурентний, корпоратизація, інновації, інвестиції, акціонерні товариства, фондовий ринок.

В работе рассмотрены вопросы развития корпоративного сектора Украины и особенности его государственного регулирования, проведен анализ макроэкономических показателей, характеризующих развитие предприятий корпоративного сектора в Украине, определены базовые векторы развития корпоративного сектора Украины в контексте его конкурентоспособности. В результате проведенного анализа установлены изменения в корпоративной системе Украины, определено, что эффективность корпоративного сектора возрастает, что, безусловно, влияет на увеличение ВВП страны, но, сравнивая эти показатели с мировыми, указано на их отставание. Исследованы основные закономерности, предпосылки и взаимовлияние изменений в современной экономике и корпоративном секторе. Определено, что одним из направлений развития корпоративного сектора в Украине есть соответствие национального законодательства мировым (европейским) стандартам в сфере защиты предприятий и прав акционеров; нужна действующая стратегия развития фондового рынка, направленная на привлечение акционерных обществ к первоначальному размещению акций на внутренних и внешних акционерных площадках, соблюдение прав міноритарных акционеров; активизация инвестиционных процессов в корпоративный сектор.

Ключевые слова: корпоративный сектор, государственное регулирование, экономика Украины, конкурентный, корпоратизация, инновации, инвестиции, акционерные общества, фондовый рынок.

In modern conditions, state regulation of corporate integration becomes one of the mechanisms of protection against competition in the commodity markets for domestic business, which is seeking to protect not only market positions but also property rights. The paper considered development of the competitive corporate sector of Ukraine and features of its state regulation; analyzes of the macroeconomic indicators that characterize the development of enterprises of the corporate sector in Ukraine and the basic vectors of development of the corporate sector of Ukraine

in the context of its competitiveness are determined. The analysis shows that over the past eight years, corporate sector performance has been gaining momentum, which certainly has an impact on the country's GDP growth, but by comparison of these indicators with the global ones, we noted stagnation and lag in light of international scientific comparisons. Factors that determine the peculiarities of the development of the corporate sector in Ukraine which classified as low economic efficiency and competitiveness of large and (or) state-owned enterprises, related to the closedness of this sector of the economy, lack of coordination of public authorities, corruption in public procurement and artificial bankruptcy of enterprises; methods of privatization of state-owned enterprises do not contribute to their further development; the presence of internal obstacles in the work of enterprises of the corporate sector of organizational and legal nature; the activity of enterprises has the nature of commodity monopolies, the existence of significant gaps in the legislative provision of protection of investor rights. The article states that the problem of development of the corporate sector in Ukraine has a public nature, and implies a synergistic combination of interests of both industrialists and entrepreneurs, as the state, political elites and society as a whole. The urgent task of the state is to form in Ukraine a new managerial outlook which dominates the developed countries of the world. The study examines in detail the mechanism of influence of the state on the corporate sector of the Ukrainian economy, which presents three directions when the state acts as an investor, a corporate rights issuer and a regulator. Each of the directions assists the state in achieving this goal and increases the level of development of the corporate sector in Ukraine. It is found out that the corporate sector of Ukraine has not yet fully realized its potential opportunities for business results, which is why the algorithm for the strategic development of the corporate sector of Ukraine has been determined. Such algorithm includes the following issues: improvement of the legal bases of functioning of the corporate sector; implementation of transparent corporate standards; effective development of the stock market aimed at attracting joint-stock companies to the initial placement of shares on internal and external joint-stock sites; observance of the rights of minority shareholders; intensification of investment processes in the corporate sector.

Key words: corporate sector, state regulation, Economy of Ukraine, competitive, corporatization, innovations, investments, joint stock companies, stock market.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими практичними завданнями Для нинішньої практики господарювання в корпоративному секторі України характерним є перманентний перерозподіл власності, формування специфічної мотивації менеджерів і великих акціонерів, орієнтованої переважно на контроль фінансових потоків і виведення активів керованих підприємств у тіньовий обіг, слабкість традиційних зовнішніх механізмів управління корпораціями (ринків цінних паперів і контролю, загрози банкрутства), наявність суттєвих прогалин у законодавчому забезпеченні захисту прав інвесторів. За цих обставин невідповідно, що розвиток вітчизняних господарських товариств супроводжується загостренням корпоративних конфліктів, унаслідок чого ускладнюються ринкова реструктуризація і доступ до зовнішніх джерел фінансування виробничої діяльності. Органи ж державної виконавчої влади, на які, по суті, покладаються функції арбітражу у розв'язанні такого роду конфліктів, досить часто виступають їх ініціаторами, вдаючись до вибіркового (політизованого) державного інфорсменту і використовуючи для цього переважно один метод – адміністративний примус. Особливе місце і проблемність у цьому напрямі має вираження у процесах інституціоналізації концепції розвитку державного управління корпоративним сектором.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Вивчення зарубіжної та вітчизняної спеціальної літератури, яка присвячена державному регулюванню корпоративних відносин, свідчить про безсумнівний інтерес учених до цієї проблеми. Окремі питання розвитку та регулювання корпоративного сектору розглядали

у своїх працях такі закордонні економісти, як А. Берлі, В. Ойкен, Г. Мінз, М. Портер, П. Дракер, П. Самуельсон, Р. Лазер та ін. Серед вітчизняних науковців питання державного регулювання корпоративного сектору досліджуються у роботах О. Поважного, Н. Орлової, Л. Птащенко, О. Сафонова, О. Білоус, В. Євтушевського, О. Мозгового, А. Римарука та ін.

Деякі аспекти становлення та розвитку корпоратизації промисловості розглядаються в публікаціях таких дослідників, як А.А. Чухно, П.М. Леоненко, А.С. Гальчинський, С. Мочерний, В.М. Геєць, П.І. Юхименко, Ю.М. Бажал, В.П. Семиноженко, Ю. Пахомов, С. Соколенко.

Незважаючи на значну кількість наукових досліджень, проблеми державного регулювання розвитку корпоративного сектору України залишаються актуальними та потребують подальшого вивчення з метою розроблення ефективних та дієвих методів впливу.

Виділення не вирішених частин загальної проблеми. Проблема розвитку корпоративного сектору в Україні має публічний характер, передбачає синергетичне поєднання інтересів як промисловців і підприємців, так і держави, політичних еліт і суспільства загалом. Актуальним завданням держави є формування в Україні нового управлінського світогляду, який домінує в розвинених країнах світу.

Метою статті є теоретичне визначення та обґрунтування деяких концептуальних засад формування дієвого механізму держави щодо регулювання розвитку конкурентоспроможного корпоративного сектору як передумови ефективної реалізації трансформаційних процесів в економіці.

Виклад основного матеріалу дослідження. В українській економіці формується нове бачення багатьох ключових процесів розвитку, що окреслює перспективи європейського майбутнього. На сучасному етапі розвитку економічних відносин актуальним є питання подальшого вдосконалення корпоративних відносин і формування ефективної конкурентоспроможної національної моделі корпоративного управління. Саме тому питання державного регулювання розвитку корпоративного сектору України мають значну наукову обґрунтованість і актуальність.

Україна пройшла складний шлях формування корпоративного сектору економіки, який, на жаль, не став прикладом якісних реформ і результатів. На етапі становлення корпоративного сектору України формальні і неформальні інститути мали би створити дієвий корпоративний механізм для залучення вітчизняних та іноземних інвестицій, дати можливість для активного зростання бізнес-структур, але в реальності перетворилися на допоміжні ланки у здійсненні непрозорої приватизації та формуванні олігархічного капіталу. Крім того, високі темпи інфляції у перші роки незалежності України і в подальшому періодичні кризи (1998, 2008–2009, 2014–2015) суттєво знизили можливість для розвитку малого та середнього бізнесу, його участі в зростанні та з часом трансформації у великі підприємства (див. табл. 1).

Макроекономічна статистика свідчить, що за період 2010–2016 років системно і цілеспрямовано відзначається зменшення кількості великих та середніх підприємств, що говорить про деградацію соціально-економічного стану в країні загалом і скорочення корпоративного сектору зокрема. Позитивною тенденцією є те, що у 2018 році ситуація покращується порівняно із

попередніми роками: кількість суб'єктів великого підприємництва зростає на 11,8%, середнього підприємництва – на 8%, малого підприємництва – на 1,9%.

Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) з розподілом на великі, середні та малі підприємства наведений в табл. 2.

Згідно з табл. 2, за останні вісім років обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) за видами економічної діяльності зростає майже в 3 рази (5 839 821 293 тис. грн). Поряд із тим, що загальна кількість реалізованої продукції (товарів, послуг) на великих підприємствах збільшилася за аналізований період на 2 114 242 655 тис. грн. (або на 150%), відсоток до показника відповідного виду діяльності зменшується на 3,4. По середніх підприємствах простежується збільшення кількості реалізованої продукції (товарів, послуг) на 2 527 695 311 тис. грн. (або на 181%), а відсоток до показника відповідного виду діяльності відповідно збільшується на 1,1. Стрімка реалізація продукції (робіт, послуг) у бік збільшення спостерігається на малих підприємствах – на 1 197 883 328 (в 3,1 р.). Отже, за проведеним аналізом можна констатувати, що до 2016 року є наявна тенденція зростання ефективності зі зниженням розміру, з 2017 року дотепер ефективність корпоративного сектору поступово зростає, що, безумовно, впливає на загальні макроекономічні показники розвитку країни.

Загалом по економіці спостерігається незначне зростання ВВП (в Україні він зріс на 2,5% у 2017 р. і на 3,1% у 2018-му). Порівнюючи ці показники зі світовими, слід констатувати зазначу стагнацію і відставання від світової економіки. Так, зростання світової економіки становило в 2017 р. 3,1% (країн, що розвиваються, – 4,3%), у 2018-му – 3,8% (країн, що

Таблиця 1

Кількість суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва за видами економічної діяльності у 2010–2018 роках, од.

Роки	Усього	Кількість суб'єктів господарювання усього			
		суб'єкти великого підприємництва	суб'єкти середнього підприємництва	суб'єкти малого підприємництва	З них суб'єкти мікропідприємництва
2010	2189928	586	21343	2167999	2093688
2011	1701620	659	21059	1679902	1608819
2012	1600027	598	20551	1578878	1510776
2013	1722070	659	19210	1702201	1637180
2014	1932161	497	16618	1915046	1859887
2015	1974318	423	15510	1958385	1910830
2016	1865530	383	15113	1850034	1800736
2017	1805059	399	15254	1789406	1737082
2018	1839593	446	16476	1822671	1764737

¹ Дані наведено без урахування результатів діяльності банків, бюджетних установ, тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Таблиця 2

Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі підприємства, тис. грн

Роки	Усього, тис грн.	Підприємства					
		Великі		Середні		Малі	
		тис.грн.	У % до показника відповідного виду діяльності	тис.грн.	У % до показника відповідного виду діяльності	тис.грн.	У % до показника відповідного виду діяльності
2010	3366228252,4	1401596805,6	41,6	1396364330,7	41,5	568267116,1	16,9
2011	3991239439,5	1775829049,7	44,5	1607627972,7	40,3	607782417,1	15,2
2012	4203169572,5	1761086007,6	41,9	1769430163,0	42,1	672653401,9	16,0
2013	4050214970,8	1717391283,6	42,4	1662565183,9	41,1	670258503,3	16,5
2014	4170659906,3	1742507894,5	41,8	1723151531,3	41,3	705000480,5	16,9
2015	5159067139,9	2053189492,2	39,8	2168764822,1	42,0	937112825,6	18,2
2016	6237535213,5	2391454263,0	38,3	2668695707,4	42,8	1177385243,1	18,9
2017	7707935218,8	2929516585,0	38,0	3296417896,8	42,8	1482000737,0	19,2
2018	9206049545,7	3515839460,5	38,2	3924059641,2	42,6	1766150444,0	19,2

Джерело: Держстат України

Таблиця 3

Структура корпоративного сектору в Україні за період із 2013 до 2018 рр., %

Елементи корп-го сектору	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Відхилення 2018 р. до 2013 р.	Середнє значення
Акціонерний	2,36	2,24	2,15	1,75	1,62	1,51	-0,85	1,94
Неакціонерний	47,8	48,6	49,8	55,2	56,0	57,1	9,32	52,44
Похідний	4,34	4,31	4,24	3,71	4,06	4,30	-0,04	4,16
Разом	54,5	55,2	56,2	60,7	61,7	63,0	8,43	58,53
Усього юридичних осіб	100	100	100	100	100	100	0	100

Джерело: розраховано автором за даними Держстату України [5, с. 158]

розвиваються, – 5,1%). Крім того, падіння національної економіки 2014-го (–7%) і 2015-го (–10%) підтверджує висновки, що відновлення і системного зростання за рахунок великих підприємств не відбувається) [4].

Проаналізуємо розвиток корпоративного сектору України, який представляють переважно акціонерні товариства (табл. 3).

У середньому протягом аналізованого періоду питома вага корпоративного сектору в Україні становила 58,5% із тенденцією до зростання з 54,5 до 63%, що забезпечено збільшенням частки неакціонерного складника на 9,3%. Таким чином, власне підприємства системного, великого бізнесу, віднесені до акціонерного та похідного елементів, становлять в Україні близько 6%, та не забезпечують технологічного проривного зростання ВВП, яке відбувається останніми роками за рахунок зростання чисельності й економічної активності середніх і малих підприємств.

Визначена трансформація корпоративної системи України передбачає низку структурних перетворень для підвищення ефективності та конкурентоспроможності корпоративної

політики, включення стратегії розвитку корпоративних структур (акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю) до національної стратегії розвитку країни та її корпоративного сектору.

Вплив держави на розвиток корпоративного сектору можна представити трьома напрямками, коли держава виступає як інвестор, емітент корпоративних прав та регулятор (рис. 1).

Кожен із напрямків допомагає державі в реалізації зазначеної мети та підвищує рівень розвитку корпоративного сектору в Україні. Вирішення ж проблем розвитку корпоративного сектору пов'язане значною мірою з існуючою вітчизняною практикою держрегулювання та корпоративного управління (табл. 4).

Узагальнюючи бачення існуючого механізму впливу держави на розвиток корпоративного сектору, слід констатувати, що останній ще не повною мірою реалізував свої потенційні можливості щодо результатів господарювання, хоча спостерігається чітка тенденція покращення показників діяльності підприємств корпоративного типу. Саме тому поява та поширення нових концептуальних основ та інноваційних

форм державного регулювання корпоративного сектору української економіки є важливою передумовою формування пріоритетних заходів держави у бік інтегрування в глобальний економічний простір.

Закономірності, передумови та взаємодія суспільних змін та змін у корпоративному секторі (рис. 2).

Процеси, що відображені на рис. 1, складні і неоднозначні, але для цільового управління

будь-яким економічним суб'єктом, в тому числі корпоративним сектором національної економіки, необхідно знати особливості його організації та визначати можливості та наукові основи механізму регулювання його ключових складових частин. Такий підхід дозволяє розкрити особливості його функціонування, проаналізувати причини та умови його рівноважного стану, обґрунтувати і виробити стратегічні напрями розвитку в довгостроковій перспективі.

Рис. 1. Механізм впливу держави на корпоративний сектор економіки України [2, с. 97]

Таблиця 4

Недоліки в механізмі державного регулювання учасників корпоративних відносин

Елементи механізму регулювання	Основні недоліки і проблемні питання
Фінансово-кредитна політика	Високий рівень відсоткових ставок за кредити. Невідповідність розміру необоротних активів до розміру власного капіталу.
Податкова політика	Незабезпечення прозорості. Високий рівень тіньового сектору. Відсутні стимули до прибуткової діяльності.
Фондовий ринок	Відсутність прозорості. Низькі темпи розвитку. Переобтяженість великою кількістю дрібних та неефективних акціонерних товариств.
Інвестиційний клімат	Незначні розміри іноземного інвестування. Відсутність державних гарантій приватних капіталовкладень.
Корпоративне управління	Низький рівень культури у корпоративних відносинах. Значна кількість дрібних акціонерів, розпорошеність акціонерного капіталу. Недостатній рівень знань і навичок пристосування до ринкових умов у власників та управлінців.
Регуляторна політика	Недостатня глибина та обґрунтованість трансформаційних заходів. Непослідовність, некомплексність втілення регуляторних актів у практику.

Рис. 2. Закономірності, передумови та взаємодія суспільних змін та змін у корпоративному секторі

Методологічною базою виявлення та обґрунтування передумов формування механізму регулювання корпоративного сектору національної економіки в ринковій економіці слугують сучасні наукові теорії аналізу галузевих ринків, теорії організації та моделювання корпоративного сектору економіки, результати дослідження структури галузевих і регіональних комплексів, теоретичні аспекти сучасного інституційного регулювання корпорацій, закономірності та принципи розміщення продуктивних сил галузей господарства, положення політики і стратегії розвитку національної економіки. Під поняттям механізму регулювання корпоративного сектору економіки ми розуміємо формування системного впливу на корпорації з метою перетворення, зміни, підтримки прогресивних змін.

Авторське бачення розроблення деяких аспектів механізму державного регулювання корпоративного сектору – виявлення комплексу синергетично взаємодіючих складників механізму державного регулювання корпоративного сектору, орієнтованих на перспективні пріоритети розвитку і зростання національної економіки України. Саме тому, враховуючи взаємодію державної нормативно-правової та економічної політики з корпоративним сектором, можна виділити деякі напрями вдосконалення механізмів державного регулювання корпоративних відносин:

1. У сфері законодавчого врегулювання (шляхом закріплення у відповідних нормативно-правових актах): удосконалення державної регуляторної політики щодо розвитку фондового ринку та діяльності його учасників; посилення державного контролю за перерозподілом акціонерної власності; вдосконалення конкурентної політики та регулювання недержавних монополі-

зованих ринків; чітке визначення і законодавче закріплення прав інвесторів; практичне впровадження принципів корпоративного управління;

2. У сфері економічного впливу: збільшення державних інвестицій у корпоративний сектор; створення прозорої нормативної бази оподаткування; зменшення податкового тиску; заміна фіскальної спрямованості приватизації на інвестиційну.

Реалізуючи механізм державного регулювання корпоративного сектору, створення цілісної бази раціонального функціонування економіки, держава так чи інакше повинна регулювати різнобічні аспекти діяльності корпоративних підприємств (рис. 3) [4].

Рекомендовані напрями регулювання корпоративного сектору загалом та управлінські заходи державної, адміністративної та фінансової підтримки здатні усунути конфлікти, проблеми та бар'єри для механізмів успішної реалізації, забезпечити залучення інвестицій в економічний розвиток території.

Висновки Отже, узагальнюючи сказане, можна відзначити, що ефективне функціонування корпоративного сектору сприяє розвитку національної економіки, тому необхідно створити такі умови функціонування цього сектору, які мінімізують вплив деструктивних чинників і посилюють дії рушійних факторів розвитку. Адже ефективність корпоративних відносин та стратегій розвитку, якість корпоративного управління та її моніторинг, антимонопольна політика держави та формування повноцінної корпоративної інфраструктури – це чинники, які забезпечують розвиток як корпоративного сектору, так і національної економіки; сприяють формуванню якісно нового рівня економічних відносин в країні.

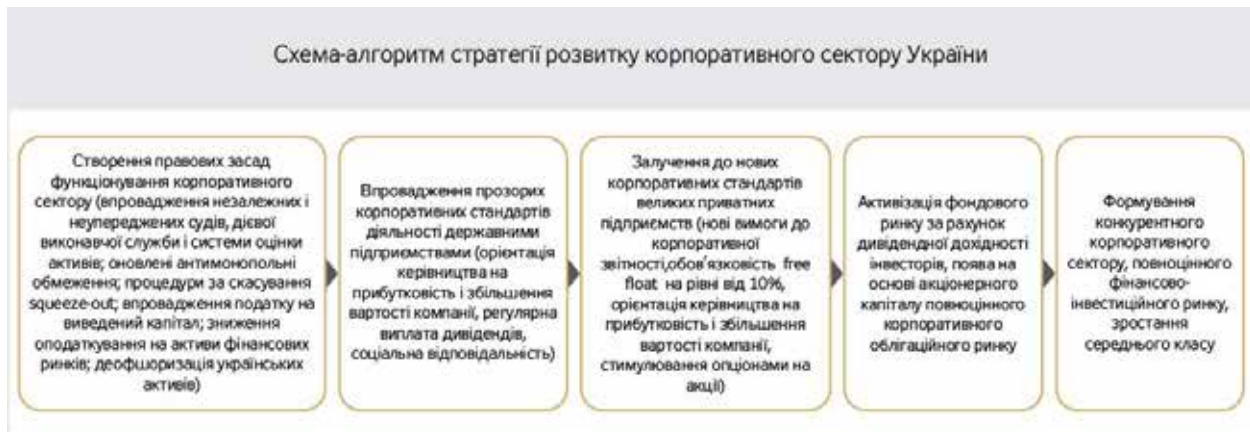

Рис. 3. Алгоритм стратегії розвитку корпоративного сектору України

Пошуки дієвих практичних заходів вимагають визначити й певним чином систематизувати можливий набір відповідних засобів державного регулювання, з'ясувати доцільні межі їх застосування відповідно до умов вітчизняної господарської практики й окреслити найбільш перспективні напрями їх подальшого вдосконалення.

Але для формування ефективних корпоративних відносин в Україні актуальними залишаються такі проблеми, як: державне регулювання залучення та формування фінансових ресурсів корпорацій; система управління державними

корпоративними правами в економіці України; розвиток внутрішніх механізмів корпоративного управління (структури управління акціонерними товариствами); формування національних індикаторів розвитку інформаційного суспільства; вдосконалення взаємодії між органами державної влади, корпорацією та населенням, розвиток механізмів соціальної відповідальності корпорацій. Вирішення цих питань мають стати перспективними напрямами розвитку в економіці, державній політиці, що сприятиме покращенню механізмів регулювання та розвитку корпоративних відносин в Україні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бабчинська О.І. Державне регулювання корпоративного сектору в Україні: сучасний стан та напрями вдосконалення. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2015. № 1. С. 216–220.
2. Поважний О.С., Орлова Н.С. Корпоративні відносини в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. Монографія. Донецьк: Издательство, 2012. – 200 с.
3. Прохорова В.В. Розвиток корпоративного сектору, як передумова ефективної реалізації трансформаційних процесів в економіці. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2017. № 57. С. 76–78.
4. Редзюк Є. Держава і корпоративне управління – шлях до європейських цінностей чи в нікуди?: веб-сайт ZN,UA. 2019: https://dt.ua/macrolevel/derzhava-i-korporativne-upravlinnya-shlyah-do-yevropeyskih-cinnostey-chi-v-nikudi-303670_.html (дата звернення: 27.02.2020).
5. Таранич А.В. Корпоративний сектор: тенденції розвитку в Україні. *Економіка і організація управління*. 2018. № 4(32). С. 153–161.

REFERENCES:

1. Babchyns'ka O.I. (2015) Derzhavne rehuljuvannja korporatyvnogho sektora v Ukrajinі: suchasnyj stan ta naprjamy vdoskonalennja [State regulation of corporate sector in Ukraine: Current status and trends of improvement] *Herald of Khmelnytskyi National University*, no. 1, pp. 216–220.
2. Povazhnyj O.S., Orlova. N.S. (2012) Korporatyvni vidnosyny v Ukrajinі: suchasnyj stan ta perspektyvy rozvytku [Corporate Relations in Ukraine: Current State and Prospects for Development]. Donetsk: Izdatelstvo (in Ukrainian).
3. Prokhorova V.V. (2017) Rozvytok korporatyvnogho sektoru, jak peredumova efektyvnoji realizaciji transformacijnykh procesiv v ekonomici. [Development corporate sector as condition effective. Realization transformation processes in economy] *The bulletin of transport and industry economics*, no. 57, pp. 76–78.
4. Redzjuk Je. (2019) Derzhava i korporatyvne upravlinnja – shljakh do jevropejskykh cinnostej chy v nikudy? [The State and the corporate governance – the path to European values or nowhere]. *ZN,UA* (electronic journal) Available at: dt.ua/macrolevel/derzhava-i-korporativne-upravlinnya-shlyah-do-yevropeyskih-cinnostey-chi-v-nikudi-303670_.html (accessed 27 february 2020).
5. Taranych A.V. (2018) Korporatyvnyj sektor: tendenciji rozvytku v Ukrajinі. *Ekonomika i orghanizacija upravlinnja*. [Corporate sector: trends in Ukraine] *Economics and organization of management*, no. 4(32), pp. 153–161.